

**Pot parlar el subaltern?
Comunitats minoritàries i discursos majoritaris a la Xina:
l'exemple del Tibet**

Carles Prado-Fonts
Universitat Oberta de Catalunya

TIBET 2008

Podríem sintetitzar els disturbis esdevinguts al Tibet durant el març de 2008 en quatre fases. En primer lloc, l'origen de les protestes. El 7 de març el Dalai Lama va realitzar un discurs enérgic en el qual denunciava les violacions de drets humans al Tibet, la manca de llibertats religioses i criticava els imminents Jocs Olímpics de Beijing—utilitzats clarament com a mesura de pressió i visibilitat. A la vegada, però, en el seu discurs continuava renunciant a la independència.

En segon lloc, l'augment de la tensió. Tres dies després, es va commemorar el 49è aniversari de la revolució tibetana de 1959. En aquella ocasió, l'actual Dalai Lama va haver de fugir cap a l'Índia i va instaurar la capital a l'exili a Dharamsala. El 10 de març de 2008, doncs, uns 300 monjos dels monestirs de Lhasa surten per commemorar-ho, a més de protestar contra la detenció d'altres monjos en mesos anteriors. Això desencadena incidents amb la policia, seguits de més manifestacions i múltiples detencions. La situació de tensió continua augmentant al llarg dels dies 11, 12 i 13 de març, especialment al centre de Lhasa on molts comerços (regentats per xinesos d'ètnia Han) tanquen en previsió d'aldarulls. L'exèrcit xinès es desplega per la ciutat en actitud vigilant.

En tercer lloc, la guspira. Divendres 14 de març aparentment es torna a la normalitat i les botigues obren de nou. Però comencen els incidents: quan la policia impedeix el pas a un grup de monjos que circula pel carrer, alguns testimonis—adolescents, joves—comencen a llençar pedres contra els agents. El caos es va apoderant de la ciutat i els joves tibetans agredeixen també els xinesos Han passen pel carrer, a la vegada que cometen destrosses en botigues i establiments. La violència és indiscriminada i es declara l'estat de setge.

Finalment, l'expansió. Dissabte 15 de març els soldats recuperen el control de la ciutat. La repressió és, també, indiscriminada, tant al carrer com en els escorcolls a domicili. A la vegada, es declaren protestes, manifestacions i incidents en altres zones del Tibet polític, així com del Tibet ètnic: a les províncies veïnes de Sichuan, Gansu o

Qinghai. El dilluns 17, les manifestacions ja s'han traslladat davant de les ambaixades i els consulats xinesos de tot el món i el conflicte, doncs, es projecta globalment.

Com és habitual, el ball de xifres posterior és representatiu de la polaritat del conflicte. D'una banda, a finals de març, fonts de l'exili tibetà denuncien un total de 140 morts per repressió policial. De l'altra, la xifra oficial xinesa assenyala 22 morts, tots ells civils innocents. Es parla de més de 950 detencions. No hi ha xifres gaire clares sobre altres llocs fora de Lhasa.

La projecció del conflicte es va realitzar en interacció a escala estatal i internacional. En el pla internacional, durant la segona meitat del mes d'abril, continuen les protestes, especialment dins del marc que proporciona el recorregut de la torxa olímpica al pas per Londres, París i San Francisco. El pas de la torxa es converteix en una plataforma per manifestar-se contra el govern xinès i a favor del poble tibetà. Malgrat les fortes mesures de seguretat, la tensió i els incidents són continus. A la vegada, circulen informacions sobre un possible boicot als Jocs o, si més no, a la cerimònia inaugural. Hi ha declaracions per part de polítics, activistes i personalitats mediàtiques. Es recupera el fil del febrer, quan Steven Spielberg havia renunciat al paper d'assessor artístic dels Jocs degut a la negativa xinesa de mediar al genocidi de Darfur.

En el pla estatal, mentrestant, la percepció del conflicte també es radicalitza. A mitjans d'abril circula per internet i pels mòbils una proposta de boicotejar els productes francesos i Carrefour. El govern xinès oficialment demana moderació. Les protestes anti-occidentals s'estenen per tota la Xina i prenen com a blanc les cadenes CNN i BBC, empreses com L'Oréal o Peugeot-Citroën.

Aquesta interacció es plasma en una batalla de representacions, en la qual el conflicte informatiu es polaritza i es radicalitza d'allò més. D'una banda, els mitjans globals es van centrar en la repressió policial a Lhasa i, en general, no van esmentar les agressions de tibetans a xinesos Han, ni la complexitat de les protestes en altres zones. Fins i tot es van arribar a difondre imatges de l'Índia o del Nepal com si fossin tibetanes, mentre es criticava la manipulació dels mitjans xinesos. De l'altra, els mitjans xinesos es van centrar en les agressions dels tibetans als xinesos Han, sense analitzar-ne les motivacions i ocultant la repressió policial. A la vegada, van criticar la manipulació informativa dels mitjans globals generalitzant els errors informatius d'alguns mitjans concrets (RTL, RFI, NTV, Bilt).

A partir d'aquest origen i desenvolupament dels fets, podem detectar alguns aspectes importants del conflicte:

- Elements que en revoltes anteriors (per exemple, durant els anys 80) havien tingut un paper destacat, continuen tenint-lo: la figura del Dalai Lama, les reivindicacions identitàries i religioses, l'ètnicitat o la força política i militar.
- La propagació geogràfica dels incidents, però, és diferent que en ocasions anteriors: de Lhasa (amb més violència, més puntuals en el temps, més centrades en el saqueig) a altres zones del Tibet polític i del Tibet ètnic (més dilatades en el temps, amb un caire més identitari); d'allà al context internacional.
- L'abast social del conflicte: durant els anys vuitanta es van mobilitzar els monjos (l'avantguarda política, cultural i religiosa del Tibet) i els estudiants. En aquesta ocasió, també es mobilitzen camperols i treballadors.
- Es produeix una interrelació de discursos i problemàtiques: el conflicte i les seves repercussions han fet explícits els lligams entre aspectes polítics, socials, culturals, econòmics i esportius.
- L'ús del mòbil i les noves tecnologies: tant durant els disturbis (els ciutadans Han van rebre SMS que els avisaven del perill), com en la cobertura i la interpretació del conflicte (es va prohibir l'accés de periodistes a la zona, però la informació va circular per blogs o youtube). En certa manera, doncs, el control i la circulació de la informació és tant o més important que el control directe del conflicte.

CONTEXTUALITZACIÓ

A continuació voldria contextualitzar el conflicte tibetà del 2008 en dues direccions: històricament i conjunturalment.

Contextualització històrica

La relació entre el Tibet i la Xina ha estat de permanent ambigüitat i tensió, cosa que es continua reflectint d'alguna manera en el conflicte actual. La relació entre el Tibet i les dinasties imperials xineses s'ha mantingut en una indefinició que ha donat motiu a diferents interpretacions sobre la naturalesa política del Tibet. En síntesi, si bé durant alguns períodes de les dinasties Yuan (1276-1368) i Qing (1644-1911) l'imperi xinès va exercir un cert control polític sobre la regió tibetana (justament quan la Xina estava en mans d'ètnies estrangeres: mongoles i manxús,

respectivament), durant els Ming (1368-1644), d'ètnia Han, no va haver-hi cap tipus de relació política.

Cal destacar que, històricament, la preocupació xinesa pel Tibet ha format part d'una triangulació amb els mongols. La major part de les ocasions en què les autoritats xineses van veure la necessitat de controlar el Tibet va ser per temor a una possible aliança entre tibetans i mongols—cosa que ja demostra la problemàtica relació de la Xina amb les seves perifèries. Ja durant la dinastia Tang (618-907), per exemple, l'imperi xinès havia buscat una aliança amb el Tibet para assegurar-se l'accés a la ruta de la seda.

La dinastia pròpiament mongol, els Yuan, és la que marca l'inici de l'assimilació política del Tibet per part de la Xina. Abans ja d'iniciar la dinastia, Khubilai Khan, el seu fundador, es va convertir al budisme i l'autoritat política (no religiosa) al Tibet va passar a ser mongola. Això explica que, des de la perspectiva xinesa, es consideri la fundació de la dinastia Yuan (1276) com la data en la qual el Tibet va passar a formar part de l'estructura política xinesa, i en la qual es van imposar a la regió alguns controls administratius. De la mateixa manera, una altra data simbòlicament important va ser el 1720, durant la dinastia Qing, quan l'exèrcit imperial xinès, acompanyat pel Dalai Lama, va entrar per primera vegada al Tibet per vèncer a les tropes zúngares (poble nòmada de cultura mongola) que l'havien envaït el 1717. Això va fer que el Tibet quedés de nou annexionat a l'imperi manxú després de la política menys expansionista dels Ming, i que, des de la perspectiva xinesa, sigui un altre argument per a sostenir la idea que històricament Tibet ha format part de la Xina.

Ara bé, aquestes consideracions històriques tenen poc pes des de la perspectiva tibetana, ja que s'al·lega, d'una banda, que més enllà de la simbologia política, el control social i administratiu d'una societat rural en un territori tan vast i d'accés tan difícil, va estar sempre en mans tibetanes; i, per altra banda, que la independència religiosa, element constitutiu de la identitat tibetana, no es va perdre mai. És més, durant la dinastia Yuan i, sobretot, la dinastia Qing, el Dalai Lama va tenir una important ascendència sobre l'estat i l'emperador xinès en tant que líder religiós.

Aquesta doble interpretació queda plasmada en el propi control administratiu. L'emperador Qing va instaurar en 1727 la figura de l'*amban* per a posar fi a una guerra civil tibetana. L'*amban* era un representant de la cort imperial al Tibet que va tenir una major implicació i control de la regió durant el segle XVIII, però que va

quedar reduït a una figura més simbòlica durant el segle XIX. Aquesta figura habilita, de nou, una doble visió de la condició política del Tibet: mentre que per als tibetans l'*amban* era considerat una espècie de cònsul o ambaixador Qing en el seu territori, per als xinesos era un governador de Beijing en aquesta zona colonitzada. A més, és interessant considerar que la majoria d'aquests càrrecs eren d'ètnia mongola o manxú; van existir molt pocs *amban* d'ètnia Han.

En el període modern, després de la caiguda de la dinastia Qing en 1911, l'*amban* va ser expulsat i el Tibet va proclamar la seva independència. En el període de 1912 a 1951, doncs, el govern del Dalai Lama va governar en solitari, encara que internacionalment Tibet no va ser reconegut diplomàticament. Aquesta és una situació que s'ha donat posteriorment fins a l'actualitat: cap govern dóna suport a la independència de Tibet tot i les mostres de solidaritat tant governamentals com de la societat civil que, com han assenyalat els especialistes, no fan més que donar falses expectatives als tibetans.

A la dècada dels cinquanta, l'arribada del comunisme va coincidir amb l'inici de la guerra freda, cosa que, en ambdós casos, va tenir importants repercussions per al Tibet. Després que les tropes comunistes ocupessin el Tibet, l'Acord dels 17 Punts de 1951 establia un règim especial per al Tibet, amb una certa autonomia però sota sobirania xinesa. Es perdia, doncs, la suposada independència que mai no havia estat ratificada internacionalment. Un aspecte clau de l'acord era que la Regió Autònoma del Tibet no incloïa les zones de majoria ètnica tibetana de províncies com Qinghai, Gansu o Sichuan, que quedaven sota el domini directe de Beijing. Això va fer que en aquests territoris s'engeguessin agressives campanyes comunistes de col·lectivització i el que es considerava reeducació, que a partir de 1956 van provocar importants conflictes i una revolució que va desencadenar l'emigració de refugiats cap a Lhasa. L'escenari es va convertir en una guerra de guerrilles en la qual els tibetans van rebre el suport de la CIA. En aquest sentit, la recerca de suports internacionals per a revocar l'Acord i consolidar la independència havia facilitat l'entrada en escena de la CIA que, decidida a crear problemes a la Xina durant i després de la guerra de Corea, va optar per finançar la guerrilla tibetana i fins i tot directament al Dalai Lama. El 1959 la revolució va arribar a Lhasa i va provocar la fugida de l'actual Dalai Lama cap a l'Índia, on, des de Dharamsala, va establir el govern tibetà a l'exili. Posteriorment el bombardeig de Lhasa va provocar milers de víctimes.

Durant la dècada dels seixanta i els setanta l'escenari de guerra freda va radicalitzar la situació i va posar fi al projecte maoísta inicial de preservar una certa autonomia tibetana. La imposició de les reformes es va saldar amb un balanç nefast: fams, trencament de les estructures socials i un caos que va arribar al punt màxim durant la Revolució Cultural. La dècada dels vuitanta, en canvi, va veure com Hu Yaobang pretenia impulsar un pla de desenvolupament respectuós amb la identitat i la cultura tibetana, d'acord amb els processos d'obertura en el conjunt de la Xina. Al mateix temps, es va negociar el retorn del Dalai Lama. Però les negociacions van fracassar en gran part a causa del desacord sobre la delimitació geogràfica de Tibet. El govern xinès proposava als tibetans que renunciessin als territoris del Tibet ètnic a canvi d'una major autonomia al Tibet polític. Però el govern tibetà de l'exili considerava el Tibet ètnic part irrenunciable del seu projecte, la qual cosa va bloquejar una negociació que per al Tibet polític no era menyspreable. (Cal recordar que gran part dels exiliats a Dharamsala procedeixen del Tibet ètnic i es produeix aquí un conflicte de representativitat.) Aquests desacords van radicalitzar de nou el conflicte, aquesta vegada amb ecos internacionals de major difusió en clau de drets humans. En aquesta radicalització va influir també el rol mediàtic adquirit pel Dalai Lama, que va realitzar múltiples visites pel món (congrés nord-americà el 1987, parlament europeu el 1988), culminades amb la concessió del Premi Nobel de la Pau de 1989.

Contextualització conjuntural

Hi ha, com a mínim, tres elements conjunturals que han contribuït al desenvolupament i projecció dels fets del mes de març de 2008.

a) Estructura socioeconòmica

Les protestes (sobretot a Lhasa i a d'altres enclavaments urbans) tenen el seu origen més directe en una situació de desequilibri socioeconòmic dels tibetans en comparació amb els emigrants xinesos d'ètnia Han i Hui que s'han instal·lat a Lhasa i a d'altres ciutats del Tibet. Els tibetans han vist en les últimes dècades com l'emigració Han ha generat i ocupat els llocs de treball de les ciutats. Més recentment, els Hui també han començat a instal·lar-se i a obrir comerços a Lhasa. La finalització el 2006 d'una línia ferroviària d'altura que uneix el Tibet amb la Xina ha accentuat aquest procés migratori i les seves derivacions: l'activació de l'economia de la zona (comerç, turisme) ha disparat la inflació i ha provocat importants desigualtats en el

nivell de vida de la població. L'atur (i el desencantament) entre la població tibetana és creixent i contrasta amb la prosperitat dels emigrants xinesos Han.

b) Problemàtica identitària

Les protestes a Lhasa i, sobretot, a les zones rurals i del Tibet ètnic tenen també el seu origen en una reivindicació identitària. Així ho demostren actes simbòlics com la substitució de banderes xineses per banderes tibetanes en edificis oficials. Els tibetans reivindiquen una identitat pròpia en oposició al control polític que exerceix el govern xinès. Aquest control es plasma en diverses prohibicions, controls i regulacions que abasten des de l'àmbit més simbòlic (la censura de la imatge del Dalai Lama en públic—es tendeix a tolerar en l'àmbit privat—o el decret pel qual el govern xinès haurà d'aprovar el reconeixement de les futures reencarnacions dels Lamas, inclosa la del Dalai Lama) fins a l'àmbit més quotidià (l'estricta vigilància dels monestirs o el control dels mitjans de comunicació). El desgreuge per als tibetans es reproduïx també en l'àmbit de la llengua i l'educació: és possible escolaritzar als nens en tibetà, però només a l'escola primària. Això deixa en desavantatge a aquests alumnes a l'arribar a l'educació secundària, impartida només en mandarí. La conseqüència de tot plegat és una progressiva regressió de l'alfabetització en tibetà.

Paral·lelament, els tibetans reivindiquen una identitat pròpia que configura els seus principis de vida, la seva organització social i les seves estructures econòmiques davant una modernització que perceben com un sistema imposat, injust i que els degrada com ciutadans en la seva pròpia terra.

Al voltant d'aquest concepte de modernització existeix una important contradicció interpretativa. Al Tibet, alguns dels indicadors que habitualment (en la tradició occidental) es consideren com marques de progrés (esperança de vida, PIB regional, creixement de població, millora de les infraestructures) són actualment els millors de la història de la regió. Alguns d'ells són fins i tot superiors als d'altres regions de la Xina. Això fa que, a la Xina, el govern i gran part de la població (principalment els ciutadans de la nova classe mitja) estiguin convençuts que la Xina ha proporcionat i està proporcionant progrés i modernitat al Tibet. De fet, no s'ha de perdre de vista que la Regió Autònoma del Tibet sobreviu gràcies als fons del govern xinès, ja que l'administració regional és altament deficitària i no pot ser autosuficient.

El manteniment i el desenvolupament del Tibet, en múltiples sentits, depèn directament de Beijing.

Ara bé, els tibetans no perceben tot això com un progrés. Incapaços (per la seva forma de vida, però, sobretot, per la seva formació—o per la manca d'aquesta) d'aprofitar les oportunitats que brinda aquest nou context econòmic, sostenen que els beneficis d'aquesta imposició de tipus colonial van a parar als xinesos Han i que la modernització ha accentuat la pobresa i la polarització social. Aquest rebuig a la modernització no fa més que aportar arguments al govern xinès per a reforçar la imatge d'un Tibet precomunista com una societat subdesenvolupada i feudal que explota als camperols. Es produeix, doncs, un malentès intercultural que, sens dubte, qüestiona els termes i les implicacions de la modernitat i el desenvolupament.

c) L'any olímpic

Els incidents s'inscriuen també en una conjuntura molt particular de la relació entre la Xina i el món: l'any 2008. Per a entendre la transcendència d'aquest any cal revisar la història xinesa de l'últim segle i mig. L'any 2008 ha estat percebut pels xinesos com un any clau en el qual presentar-se al món com un nou país i purgar els efectes del domini (semi)colonial des de mitjans del segle XIX. Els xinesos d'avui dia se senten encara víctimes d'aquest segle i mig de tensions i agressions—un victimisme que el govern xinès ha sabut avivar estratègicament en múltiples ocasions per a conjuminar així patriotisme, cohesió social i domini polític. És imprescindible entendre que aquest marc històric ha teixit un paradigma interpretatiu des del qual la Xina i els xinesos aborden el conflicte tibetà—de la mateixa manera que, òbviament, ho ha fet per a Occident.

2008 ha estat l'any dels Jocs Olímpics de Beijing, un esdeveniment de gran càrrega simbòlica que havia de permetre a la Xina exorcitzar el passat guanyant-se el respecte i l'admiració internacional com nova potència mundial, culminació del procés de reforma de les últimes dècades. Els incidents al Tibet i la cobertura mediàtica global han provocat una intensa reacció patriòtica, sobretot de la classe mitja xinesa. En aquest sentit, és simplista veure en aquest nou nacionalisme xinès un fenomen generat únicament des del govern i els mitjans de comunicació oficials. Es tracta, també, d'un sentiment més espontani que la pressió internacional i la cobertura global del conflicte han resituat en un escenari psicològic conegut que, justament, es

pretenia deixar enrere. De fet, és significatiu que el to de les declaracions oficials fos, tret d'algunes excepcions, molt més moderat que el de l'opinió pública.

Així mateix, el 2008 i els Jocs Olímpics es van presentar com una oportunitat única també per als separatistes tibetans. Organitzacions independentistes de l'exili com la Tibetan Youth Congress, plenament conscients que les autoritats xineses tallarien qualsevol protesta de manera radical, van actuar a consciència per aconseguir veu i visibilitat a tot el món. No tots els separatistes esperaven aconseguir la independència amb els incidents i les campanyes posteriors, però sí veien factible erosionar la imatge de la Xina en un moment històric tan transcendental.

VEU I REPRESENTACIÓ

En paral·lel als aspectes de contextualització històrica i conjuntural, és necessari desgranar les múltiples veus i matisos que solen quedar ocults darrera dels dos paradigmes interpretatius dominants.

La Xina

A la Xina, si bé és cert que el discurs del govern té una gran potència, no s'ha d'oblidar que no és l'únic: la Xina no és un bloc monolític i existeix una major diversitat de postures i tons (limitada i en desavantatge per a la difusió, però diversa al capdavant) que la que sol destacar implícitament i explícita la premsa i l'opinió pública occidental. Com ja hem assenyalat, en algun punt del conflicte les reaccions de molts ciutadans xinesos van ser més radicals que les del propi govern de Beijing. O, des d'un altre angle, han existit exemples de mitjans xinesos que van intentar comprendre les motivacions de les protestes franceses al pas de la torxa per París i que van realitzar una certa autocrítica per a assumir les problemàtiques del desenvolupament del país.

Per altra banda, a finals de març trenta intel·lectuals, liderats per Wang Lixiong—marit de l'escriptora i activista tibetana Woese—van instar públicament el govern xinès a dialogar amb el Dalai Lama. Tot i el control de la informació, el manifest va circular àmpliament, va augmentar el nombre d'adhesions en centenars i va visibilitzar una perspectiva més dins de la Xina—probablement nombrosa però sempre menys evident, oculta darrera de la censura i el temor a les represàlies.

Així mateix, cal destacar també que la percepció dels xinesos envers el Tibet no és únicament en clau geopolítica, sinó que existeix també una arrelada visió del

Tibet com a contracultura que, en els últims anys, a causa de les conseqüències de la modernització a la Xina, s'ha vist renovada. Per a molts xinesos, el Tibet i el budisme tibetà són també una via d'escapament, un espai que ha preservat la seva essència cultural i espiritual.

Occident

A Occident, el Tibet i el conflicte tibetà també es perceben i es debaten des de més d'un punt de vista, encara que, certament, la imatge dominant és la que implica una demonització de la Xina (que és el que perceben els xinesos que es diu d'ells) i una idealització d'un Tibet com a romàntic Shangri-la que no fa justícia ni a la història tibetana, plena de tensions i conflictes, ni als tibetans d'avui dia que viuen en unes condicions que disten molt d'aquesta imatge. Aquesta percepció no deixa de ser una manera d'articular (o rearticular) la relació d'Occident amb una Xina que reclama ocupar un paper determinant en el futur internacional. Però també a Occident hi ha veus que no entenen per què els tibetans desitgen encara la independència si tenen l'oportunitat de pujar al carro del progrés econòmic, la modernització i el capitalisme liberal de la mà del govern xinès. S'espera d'ells, doncs, que abandonin les supersticions religioses i que portin a terme aquesta transició.

És important destacar també el pes de la imatge del Dalai Lama en la percepció occidental del conflicte. Les dinàmiques generades al seu voltant són, en el fons, el millor exemple de les pròpies contradiccions (o hipocresies) occidentals: el Dalai Lama omple recintes en les seves conferències i actes al voltant del món i és rebut per nombroses institucions i organismes, però des d'un punt de vista diplomàtic els països occidentals segueixen donant suport a la Xina.

A més, cal tenir en compte que la composició demogràfica d'Occident no és uniforme: els xinesos i els tibetans residents en l'estranger són altre element clau que influeix en el recorregut interpretatiu del conflicte. La reacció dels centenars de milers de xinesos a Europa i als Estats Units contra el que van considerar una campanya occidental tendenciosa envers la Xina durant la primavera de 2008 ha estat molt diferent de la reacció posterior als fets de Tiananmen, per exemple: el 1989 aquest mateix col·lectiu es va manifestar majoritàriament en contra de la reacció repressiva del govern xinès.

D'altra banda, l'activisme pro-tibetà, que gaudeix d'una gran visibilitat a Occident, contribueix a polaritzar i radicalitzar el conflicte. Organitzacions

independentistes de l'exili sota la coalició Moviment per l'Alçament del Poble Tibetà i altres com Reporters Sense Fronteres (totes elles amb finançament nord-americà via el National Endowment for Democracy) han mostrat postures i conductes més radicals que la del Dalai Lama (cosa que, per als xinesos, ha posat en dubte les paraules del dirigent tibetà) i han mediatitzat en gran part el conflicte des d'Occident.

El Tibet

Atrapats enmig d'aquests dos paradigmes antagònics, els tibetans veuen com ningú els ha consultat quin tipus de modernització volien o creien pertinent per a la seva terra. I veuen com els és impossible donar visibilitat a la seva societat—i els seus conflictes—en amplitud. Reconèixer aquesta amplitud implica, per exemple, tenir en compte la diversitat de la població tibetana, des dels monjos i monges de monestirs i convents a la població nòmada, passant per aristòcrates i, com hem vist, emigrants d'altres ètnies. I implica també no obviar que les postures sobre el Tibet dels propis tibetans no tenen per què ser uniformes: des dels vuitanta s'han produït debats entre, d'una banda, tradicionalistes (no solament tibetans d'edat avançada, sinó també joves educats als monestirs) que proposen una tornada a l'ordre tradicional per preservar l'essència del Tibet i, per altra banda, modernitzadors (joves, generalment amb educació universitària) que creuen que cal abandonar les tradicions i buscar una cultura tibetana moderna que generi noves formes d'identitat i d'expressió.

Potser es pot dir que el poble tibetà del Tibet (és a dir, no a l'exili) encarna, en un altre context, una situació semblant a la que Gayatri Spivak va denunciar en l'àmbit indi en el seu cèlebre “Can the Subaltern Speak?”, tant per la impossibilitat—amb tràgiques conseqüències—d'articular una veu pròpia, com per la problemàtica existent entre els dos significats que es barregen al concepte de *representació*: allò que es descriu i aquells que actuen en nom d'un col·lectiu. Orfes d'ambdues significacions i sense una veu pròpia que els pugui explicar al món, veuen com els 130.000 tibetans a l'exili tenen més veu i repercussió global que ells, els 6 milions de tibetans del Tibet ètnic. Així, el conflicte del Tibet és, també, un conflicte de narratives i de veu.

Podem finalitzar amb una dualitat particularment significativa a tall de conclusió. Un ciutadà tibetà pot sintonitzar al televisor i a la ràdio tant les cadenes i emissores oficials xineses com emissores com ara Voice of America o Radio Free Asia, que es poden captar per tot el Tibet polític i ètnic malgrat la censura a les grans

ciutats. Ambdues visions arriben al Tibet i narren el Tibet per al món i per als mateixos tibetans. En canvi, a causa de l'estrict control dels mitjans de comunicació autòctons, a aquest mateix ciutadà li serà terriblement difícil articular la seva pròpia narració de la història.

BIBLIOGRAFIA

- Goldstein, Melvyn. *The Snow Lion and the Dragon. China, Tibet, and the Dalai Lama*. Berkeley, Los Angeles, Oxford: University of California Press, 1997.
- Iyer, Pico. *The Open Road: The Global Journey of the Fourteenth Dalai Lama*. New York: Knopf, 2008.
- Lopez, Donald. *Prisoners of Shangri-La: Tibetan Buddhism and the West*. Chicago: University Of Chicago Press, 1998.
- Poch, Rafael. *La actualidad de China. Un mundo en crisis, una sociedad en gestación*. Barcelona: Crítica, 2009.
- Shakya, Tsering. *The Dragon in the Land of Snows. A History of Modern Tibet Since 1947*. London: Pimlico, 1999.
- Shakya, Tsering. "Tibetan Questions. Interview". *New Left Review*, 51 (2008): 5-26.